

II. Pojmy: diagnostika – diagnostikování – pedagogická diagnostika

Diagnostika, diagnostikování – (z řec. diagnósis = poznání)

základní význam slov: **zjištění stavu, posouzení, hodnocení**

Původ v medicíně, odtud rozšířeno do jiných oblastí (veterinární medicína – diag. Zvířat, biologie – d. biologických jevů, technických oblastí – d. materiálů a zařízení., společenskovedních oblastí – psychologie, pedagogika).

Diagnostika – nauka o rozpoznávání nemocí¹
- na základě symptomů stanovení diagnózy a provádění terapie

Diagnostika – posloupnost činností vedoucí k diagnóze²

Diagnostika – principem je dlouhodobé i krátkodobé úsilí o zjišťování, rozpoznávání, posouzení, hodnocení a utřídění jistých jevů skutečnosti podle vlastností a kritérií, které diagnosticky sledujeme a podle systému, který odpovídá dané poznatkové soustavě, dané vědě. Jde současně o hledání příčin vývoje a podmínek vzniku sledovaných jevů.³

Diagnostika: činnost, která začíná se záměrem něco diagnostikovat u žáka a končí vyslovením diagnostického nálezu. Je to druh poznání, který vyúsťuje do určitého druhu objektivních poznatků a zkoumaném jevu (Helus, Kulič, Hrabal, Mareš, 1979. s. 9).

Pedagogická diagnostika

Zpravidla bývá vnímána jako nová pedagogická disciplína, ale její kořeny sahají hluboko do minulosti (viz pedagogická diagnostika v historii). Váže se na školní prostředí a nejčastěji je spjata s činností učitele. Vyžaduje teoretické poznání, metodické vybavení, praktickou zkušenost, mnoho času a úsilí nejen pro vlastní diagnostickou činnost, ale i pro její vyhodnocení. (časový hledisko bývá často příčinou zanedbávání kvalitní diagnostické činnosti učitele).

Použití termínu pedagogická diagnostika je u řady domácích i zahraničních autorů nejednotné a bývá vnímáno jako:

➤ **praktická pedagogicko-diagnostická činnost (Gavora používá termín pedagogické diagnostikování)**

Pedagogické diagnostikování: diagnostická činnost ve výchovně vzdělávacích situacích (ve škole, výchově doma, výchovných zařízeních..) ⁴

¹ KÁBRT, J.; VALACH, V. *Stručný lékařský slovník*. Praha: Avicenum, 1979.

² PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995.

³ MOJŽÍŠEK, L. *Teoretické otázky pedagogické diagnostiky*. Praha: Academia, 1987. s. 7.

⁴ GAVORA, P. Diagnostikovanie a hodnotenie žiaka vo vyučovaní. In. KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2001. s. 233-257. ISBN 80-7178-585-7.

Začíná záměrem něco diagnostikovat u žáka a končí vyslovením diagnostického nálezu. Původně zahrnovalo diagnostikování žáka, dnes celé skupiny, třídy. Rovněž na způsob práce a vlastnosti učitele, skupiny učitelů, učitelské sbory. Zahrnuje rovněž diagnostiku rodičů a vnějších podmínek výchovy a vzdělávání (výchovně vzdělávací prostředí, hygienické podmínky školy.)

➤ specifické metody a postupy pedagogicko-diagnostické činnosti

➤ specifická pedagogická disciplína - teorie diagnostické práce v edukačním procesu

Pedagogická diagnostika je specifická pedagogická disciplína, která se zabývá pedagogicko-diagnostickou prací ve výchovně vzdělávacím procesu. Specifičtěji řečeno – stanoví cíle a úkoly pedagogické diagnostické činnosti, rozvíjí její metody a postupy, techniky, prostředky a organizaci. V souvislosti s tím se přirozeně zabývá i metodologickými problémy pedagogické diagnostiky jako pedagogické disciplíny (například sleduje její postavení v komplexu pedagogických věd, stanoví její podstatu, rozpracovává vědecké postupy jejího rozvíjení, studuje její vznik a její historii...) (Singule, 1979.)⁵

Pedagogická diagnostika je vědecká disciplína, která se zabývá otázkami diagnostikování ve výchovně vzdělávacím prostředí. Je teorií objektivního zjišťování, posuzování a hodnocení vnitřních a vnějších podmínek výchovně vzdělávacího procesu, jeho průběhu a výsledků. Pedagogická diagnostika se zabývá cílem, předmětem, strategiemi, postupy a metodami diagnostikování a vztahem této disciplíny k jiným pedagogickým disciplínám. (GAVORA, 2001)⁶

➤ komplex praktické pedagogické činnosti i její teorie

O pedagogické diagnostice lze hovořit jako o oboru pedagogické teorie a na ní navazující metodické praxe. Pedagogická diagnostika je nejčastěji chápána jako teorie a teoreticky zdůvodněná praxe zjišťování, rozpoznávání, klasifikování, a charakterizování a také hodnocení úrovně a předpokladů pedagogického rozvoje objektu výchovy, tj. žákovy osobnosti (nebo skupiny žáků), rozvinutého cílevědomým pedagogickým působením, usilujícím o dosažení cílů výchovy a o plnění konkrétních výchovně vzdělávacích cílů a úkolů. Diagnosticky se sleduje efektivita výchovy a vzdělávání.⁷ (Mojžíšek, 1987)

➤ proces

Pedagogická diagnostika je komplexní proces, jehož cílem je poznávání, posuzování a hodnocení vzdělávacího procesu a jeho aktérů. Zaměřuje se na složku obsahovou

⁵ SINGULE, F. K metodologickým otázkám pedagogické diagnostiky. In Pedagogická diagnostika, soubor materiálů ze semináře – sekce výchovného poradenství ped. Společnosti při ČSAV. Ostrava: KPPP, 1979.

⁶ GAVORA, P. Diagnostikovanie a hodnotenie žiaka vo vyučovaní. In. KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2001. s. 237.

⁷ MOJŽÍŠEK, L. *Teoretické otázky pedagogické diagnostiky*. Praha: Academia, 1987. s.15-16.

(dosažená úroveň vědomostí), procesuální., emocionálně-sociální úroveň žáků, úroveň psychických funkcí, anamnestické údaje o dítěti, rodině a dalších institucích., Součástí je hodnocení a klasifikace. (ZELINKOVÁ, 2001)⁸

Toto pojetí je blízké pojmu diagnostikování.

Pedagogická diagnostika = proces x Diagnostikování = činnost

Vztah pedagogické diagnostiky k disciplínám:

- 1) k metodologii pedagogického výzkumu (používají některé společné metody)
- 2) k pedagogické evaluaci (průběžnému sledování podmínek, průběhu a výsledků výchovy a vzdělávání)

Pedagogická diagnostika se specializuje podle typu školy a výchovných institucí:

- diagnostika předškolní výchovy a vzdělávání,
- diagnostika základní školy.
- Specifickou oblastí ped. diagnostiky je diagnostika speciálně pedagogická, která má své vlastní gnoseologicko-metodologické základy.

⁸ ZELINKOVÁ, O. Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program. Praha: Portál, 2001. s. 12.